

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **X.**

V sredo 24. marca (ranoživna) 1852.

List **24.**

Njega dni *).

Pod košato lipo, truden dela,
Starček sivoglav praznuje,
— Bila sveta je nedelja —
Svet sedanji premišljuje:
Njega dni so časi bili —
Zdihne — oh! pa so minili.

Res, ko mi smo fantovali,
Rad' smo tudi vas hodili;
Ko neveste smo zbirali,
Tud' smo kak poliček spili —
Alispačen ket sedanji
Vender ni bil svet nekdanji!

Lej! fantiča že bahača
V ustih z okovano pipo,
Kak ošabno se obrača,
Suče pod sosedno lipo!
Tega njega dni ni bilo
Da bi pač se premenilo!

In nečimerne deklíne
Išejo le v lišpu hvale,
In za nos si fantalíne
Vodijo, ko b' se igrále.
Njega dni je to scer bilo,
Pa vunder ne s tako silo!

Kamor zdej okó ozrè se
Vse šumi in vse se svéti;
Vsak na tuje statve nese,
Kar domá bi znal imeti.
Njega dni ni tega bilo,
Oh, da saj bi spet minilo!

Če kaj prosiš, se t' obljubi,
Toda čakaj dopolnjenja! —
Vslišán redko — čakaj, ljubi,
Čakaj ti do konc življenja!
S takim kruham se ne siti,
Z upam le — ni moč prebiti.

Slišiš! kako zvita kača
Se ti hlíni, perlizuje,
Sladko se v obraz obrača
Zad pa srečo spodkopuje.
Tega njega dni ni bilo,
Pa sej jih bo že minilo!

Če beseda iz serca teče,
In resnico bistro zlija,
Se že najde, kogar speče,
Ki jo v serd in čert zavija.
Tega njega dni ni bilo,
Da bi spet se pogubilo!

Nekdaj bilo mož beseda
Porok je za kupe zlate,

Zdej na štampeljne se gleda,
Priče, križe in pečate.
Tega njega dni ni bilo,
Vse se vse je premenilo!

Hvaljéč tako čase stare
Starček od počitka vstane,
Zlo ga žalost britka tare,
Zadnji zdihljej pošlje na nje:
Njega dni so časi bili,
Oh! da spet bi se vernili!

O potrebi postave za otrebovanje škodljivih gosenc.

Govor J. F. Kolb-a v oddelku za sadjo- in vinorejo kmetijske družbe na Dunaji.

Nar večí sovražnik sadjoreje so gosence, in za njih pokončanje naj bi si marljivo prizadevali ravno tako kmetovavci kakor državne oblastnije, ker škoda po gosencah seže dostikrat na več milj krog in krog.

Gosenca požrè drevno perje in s tem pokončá dostikrat celo drevó, ker perje je drevesu za njegovo življenje ravno to, kar so človeku pljuča. Kakor pljuča zrak dihajo in nepotrebno iz života pahajo, ravno tako serka drevno perje potrebne soke in jih razdelí po drevju, in kar je nepotrebna, paha iz njega — in tako se redijo cvetne očesa.

Če bi se ravno primerilo, da bi pri vsim tem po gosencah objedeno drevje vunder sad zastavilo, bi mogel odpasti, preden dozori, ker mu manjka potrebna soka, in ker to pomankanje rast zadržuje. In če ravno tak sad včasih na drevju ostane in dozori, je vselej kisel, ker ni potrebne sladkorčice (cukreniga soka) dobival.

Druga nadloga je še, da po gosenčnim objedu je drevó tudi prihodnje leto in včasih več let nerodovitno. Če so namreč gosence že pred kresam perje objedle, in je vreme tako, da si zamore drevó nove moči pridobiti, morajo tiste očesa, ki bi se bile scer po tem času v cvetne očesa za prihodnje leto izrasle, le jalove očesa ostati in samo perje zagnati. Po takim gré sad za prihodnje leto v zgubo. Ako so pa zraven tega še tako imenovane spijoče očesa (ktere še le do 3. leta sadne popke poženejo) prisiljene gnati, ostane drevó 3 leta nerodovitno.

Nektere drevesa pa po gosencah vsahnejo popolnoma, ker se v soku zadušé, ki jim po koreninah doteka, po perju pa, kteriga nimajo, nič iz sebe dihati ne morejo.

Verh vsiga tega pa se še primeri, da ste dve leti zaporedoma gosenčni leti, zakaj skušnja učí, da po 50 metuljih in metuljkah v peterih letih se

*) Po željah nam od več strani naznanjenih: naj bi kratkočasni govor, s katerim je gosp. dr. A. zbor poslednje »besede« razveselil, v »Novicah« natisnili, ga podamo častitim bravcam z opombo, da ta govor je nekoliko prenarjena in podaljšana pesmica, ki je v 2. tečaju »Novice« natisnjena. Vred.

zaredí na več bilionov tega merčesa, ki za svoj živež sila sila veliko drevniga perja potrebujejo.

Kakošna bi se tedaj našim drevesam godila, če bi si ne prizadevali, njih nar večiga sovražnika pokončati!

Iz tega je očitno, kako potrebno je, da cesarske postave skerbijo za brambo sadnih drevés.

Postave imamo, ktere kaznujejo poškodovanje sadniga drevja; tudi tisti, kteri sadje krade, se kaznuje po postavah kot tat — ali zoper tisto nemarnost, po kateri sosedne gosence drevje soseda pokončajo, še nimamo ojustre postave, ktera je vunder toliko potrebna.

Želimo tedaj postave, ktera naj bi zapovedala, da vsak posestnik mora vse drevje in germoje na svojim zemljišu gosenc čisto otrebiti. Na pašnikih in občinskim zemljišu naj opravlja soseska to dolžnost. Če do določeniga časa kdo to opravilo zanemari, naj da soseska na stroške nemarneža drevje otrebiti; kdor se vdrugič te nečimernosti kriviga storí, naj se ojustro kaznuje.

Take postave so v več nemških deželah, v kterih je sadjoreja na visoki stopnji; take postave so tudi skoz in skoz pravične, ker ni prav, da zavoljeniga lenúha dostikrat cela soseska škodo terpi.

Na to vižo bi vživalo sadno drevje postavno varstvo, in ohranilo bi se jezero in jezero vaganov sadja, ki ga scer gosence požró — kot preobilno desetino.

Kakor bi se pa zapovedalo gosence pokončavati, tako naj bi se pa tudi prepovedalo tiče (zlasti pevke) loviti, ki gosence in metulje pokončujejo in so tedaj pridnimu gospodarju velika pomoč.

Živa potreba je tedaj, da se postava za brambo sadniga drevja vredi tistim postavam, ki se za varstvo polja in senožet željno pričakujejo.

Odbor je sklenil, kmetijsko družbo naprositi, da se oberne v ti zadevi na deželno poglavarstvo, ktero naj pripomore, da bi se prepoved zavolj tičev od leta 1839 zopet ponovila, zapoved otrebovanja gosenc pa kot deželna postava vpeljala.

Kaj je boljši?

Pogovor kalifa *) Harum al Rašida in njegovega vezira **) Muzafra.

(Iz »Šolskega prijatla«).

»Čmu napravljaš šole in druge ustanove, u kterih se mladi ljudje izobražujejo? in čmu si prizadevaš, svoje ljudstvo omikati in osvetiti?« je prašal vezir Muzafar kalifa Harum al Rašida. »Alj ne veš, da te omikano in osvetljeno ljudstvo lahko pregleda?«

»Dobro vem« — odgovori kalif — »omikano ljudstvo bode u stanu samo presoditi in ceniti, da so moje postave pravične, in da jaz ž njim dobro in pošteno mislim«.

»Alj ti bode pa tudi rajše davke plačevalo?«

»To se vé; zakaj omikano ljudstvo bode tudi u stanu u vsih rečéh napredovati, srečno živeti

*) Kalif izvira od arabske besede chalifa, to je: nasledovati alj nastopovati; kalif je tedaj »naslednik alj nastopnik (Muhamedov)«. Tako se imenujejo turški cesarji alj sultani.

**) Vezir je od arabske besede vasara, to je: nesti; potem je vezir toliko, kakor nosič, podpora, minister turškega cesarja. Velkivezir je najvišji državni minister.

in tudi obogateti; zraven tega bode tudi spoznalo, da jaz od njega več ne tirjam, razun kar je neobhodno potrebno«.

»Alj se bode za te serčnejšje vojskovalo?«

»Gotovo; zakaj ono bode zapopadlo, da so posamezne družine le tedaj srečne in bogate, ako je cela dežela srečna in bogata, — modri in previdni vojvodi bode moje ljudstvo vodili, in ljudstvo se bode moško bojevalo za svojo domovino in svojega kalifa«.

»Pa, alj ne bodo se tisti modrijani v vladne reči mešali? Alj ne bodo ti, ako vlada kam zablodi, to pred svetom odkrivali, raznašali in te topili?«

»Le naj gledajo in pazijo, in ako kaj nepravega najdejo, naj le to tudi meni naznanijo; jaz bodem po tem previdnejši, modrejši in tudi boljši«.

»Tako! bodeš ti tistim širokoustnim godernjačem in modrijanom dopustil, vse, kar se prigodí, očitno in voljno preresetovati?«

»Ako bi tega ne dovolil, kako bi zamogli nas u neznanih rečéh podučevati?«

»Alj pa ne more tudi najmodrejši človek se motiti in laž in krivico za resnico in pravico imeti?«

»Res je, — zamore ti alj uni se motiti in zabresti, pa drugi bode spet to spoznali in pretresli in potem reč spet zravnali, in tako ne bode pravična reč nikolj škode terpela«.

»Najsvitlejši gospod in kalifa! — odgovori minister — »premisli dobro, kaj s tem pričneš, da tvoje ljudstvo, kakor hitro se bolj izobraži, bo jelo obnašanje tvojih vernih in zvestih služabnikov pretresovati in černiti, in zaupanje, s kterim se ti na nje zanašaš, podrivati; takoljudstvo še celò mene ne bode pri pokoju pustilo«.

»Zastopim, zastopim«, reče kalif, se zavertí in gré pri durih.

O pratikarskim številstvu.

Vredništvo »Novíc« je prejelo od neznanih rok pod čerkama J. Š. sledeči dopis:

»V 12. listu letošnjih »Novíc« se je na zadnji strani v »popravek« menda neka pomota zamešala. Jez sim čakal in čakal, da bi se kdo oglasil, pa ne vém: alj je vsak tako malo porajtal, kar je bral, alj marsikdo, kakor jez, še na druge čakal. Ker mora vsaka pomota popravljena biti, in da bi nam ptujci ne oponašali, da mi rajtati ne znamo, prosim, dami ne bote za zlo vzeli, če Vas na to opomnim. Ne da bi se leto 1900 s številko 4 brez ostanjka deliti ne dalo, leto 1908 prestopno ne bo, ampak jez mislim, da se za vsako prestopno leto nekaj sekund preveč vzame, in te nam v 100 letih en dan odnesó«.

Ker mora vredništvo naravnost reči, da v pratikarskih rečéh ni tako izurjeno, da bi se prederznilo v pravdo spušati, in ker je po večletnih skušnjah prepričano, da tisti mož, ki je imenovani »popravek« spisal, se bo vedil sam nar bolje zagovarjati, smomu v ta namen izročili prejeti »popravek popravka«. On nam je na to podal sledeče »razjasnjenje dozdevane pomote«, ktero, akoravno precej obsirno bi vunder utegnulo mnogim bravcam zavolj sploh mikavnega zapopadka všeč biti, gospodu J. Š. pa je dokaz, da se je po njegovi volji njegov »popravek« temeljito prevdaril in pretresel. Tole je razjasnivni odgovor gosp. B—ka.

»Motiti se, je človeško, ker pod solncam ni nič popolnoma, zato je tudi meni jako drago, če me kdo podučí, ali podučenje mora dobro utemeljeno biti,